

slavenskim pokrajinama«, O. dr Gvido Rant »Franjevačke gimnazije u provinciji sv. Križa«, dr V. J. »Stanovište katoličke Crkve u pitanju odgoja i škole.«

Vicko Lisičar, Lopud historički i savremeni prikaz. Dubrovnik 1931, str. 1—92 sa 16. ilustracija na koncu. Pisac raspravlja o otoku i gradu Lopudu od najstarijih vremena do danas, zatim o matici crkvi »Gospa od Šunja«, o samostanima, kapelama, grobljima staroga Lopuda, zatim o glasovitim Lopudanima: biskupu Bonifaciju Drakolici, Mihi Pracatu, Vici Bune, biskupu Nikoli Brautiću, Petru Palikući, biskupu Franji Uccellini-Tice, Urbanu Taliji. Na koncu još dodaje historijat bratovština staroga Lopuda, lopudske župnike i župnički muzej i arhiv. Pisac je sa najvećom marljivošću sabrao sve dokumente u dubrovačkom arhivu o Lopudu, pa je ova monografija svake hvale vrijedna to više, što u nas na žalost ima vrlo malo ovako zanimivih monografija. Vicko Lisičar piše i s velikom ljubavi prema otočanima, jer je on domaći župnik. Šteta je, što knjiga nema niti na početku niti na koncu kazala, pa niti oznake sadržaja.

Vicko Lisičar, Koločep nekoć i sada. Dubrovnik 1932. str. 1—192. Pisac raspravlja o otoku Koločepu i raznim njegovim imenima. Iza toga raspravlja o Koločepu od najstarijih vremena do danas, o pomorstvu Koločepljana, o koločepskim brodovima od XIV—XVI vijeka, o crkvi matici na Koločepu, o kapelama staroga Koločepa, o dumnama na Koločepu, o bratovštinama, grobljima, kršćanskom životu, dušobrižnicima Koločepa, o glasovitim Koločepljanima: Don Vlaho Skvadrović, Svilokos, Poković i t. d. Na koncu navodi imena porodica od XIV—XX. vijeka. Još dodaje priloge. I opet je šteta, što niti ova knjiga nema sadržaja niti kazala. Inače je monografija vrijedan doprinos našoj domaćoj historiji.

Dr. J. Šimrak

Aleksander Ignacij barun Mikulich de Brokunovecz,

zagrebački biskup od g. 1688. do 1694.

Dr. L. Ivančan.

Obitelj Mikulića, od koje je potekao zagrebački biskup Mikulić, čini se da je bila stara plemićka obitelj, jer se spominje u drugoj polovini XV. stoljeća neki Paulus de Mikulich prope castrum Medved g. 1461. koji da je imao sina Ivana što mu ga je rodila supruga Urša. Poznato je, da još danas opstoji u šestinskoj župi filijalno selo Mikulić, koje broji oko 800 duša, dakle skoro trećinu svih šestinskih župljana. Podatke o prvim poznatim Mikulićima priopćio mi je ravnatelj kr. zem. arhiva g. Laszowsky.

Sabirući podatke o zagrebačkim kanonicima, ustanovio sam, da je od god. 1550. do 1573. bio zagrebački kanonik Krištofor Gustav de Mikulich, koji je bio god. 1561. lektor, te se je god. 1571. odrekao lektorije, te možda radi velike starosti prihvatio niži čin, i dao se imenovati čazmanskim prepozitom, da se riješi teških lektorskih dužnosti. Još prije nego li je postao lektor, bio je oko god. 1561. zapovjednik sisačke tvrđave, a kao lektor bio je preslušan kao svjedok u parnici stenjevačkoga župnika Bušića proti silniku Franji Tahiju, jer da je potonji orobiti dao župnika Bušića, te počiniti razna nasilja na župnom dvoru. Krištof Mikulić se je isticao i u javnom životu, te je prigodom njegove smrti ubilježeno u bolonjskoj kronici, da je god. 1573. umro »nobilis genere et virtutibus praeclarus dominus Christophorus de Mikulich praepositus chiasmensis et canonicus zagrabiensis«. Krčelić je napisao, da je Krištof Mikulić umro god. 1569., što je u očitom protuslovlju sa navodom bolonjske kronike.

Među zagrebačkim kanonicima spominje se i Tomo Mikulić, od god. 1636. do 1645. a ime mu se spominje god. 1636. u knjizi opcije predija, kada je optirao predij Vukodol. Godine 1639. podijelio mu je kaptol altarističku današnju kuriju br. 10 na Kaptolu. Godine 1644. spominje se u knjizi popisa kaptolskih službenika, da je izabran po kaptolu, kao prvi nadzornik kaptolskih zajedničkih šuma. Sva je prilika, da je i taj Mikulić pripadao istoj obitelji, kojoj i gori spomenuti Krištofor de Mikulić, samo što se o potonjem nigdje ne veli, da je imao prezime de Mikulić, kojim dodatkom se je označivalo plemstvo.

U starije se doba nalazi veoma često ime Mikulić. Poznati historičar ravnatelj kr. zem. arhiva g. Laszovszky namjerio se na mnoge osobe toga imena, pak je pribilježio mnoga imena Mikulića. te spominje Ivana Mikulića i suprugu mu Jelisivu Čadović, koji su rodili Đuru i Tomu, koji je potonji bio plemićki sudac varaždinske županije (Judhium) te ostavio mnogobrojno potomstvo, ali nije poznata rodbinska sveza s Tomom Mikulić de Brukonovec, koji je bio u XVII. stoljeću veoma poznata i uvažena ličnost u političkom životu, čovjek velike učenosti, glasoviti pravdoznanac, te polučio barunat i bio kraljev personal. Tomu baruna Mikulića, djeda zagrebačkoga biskupa Aleksandra Ignacija baruna Mikulića opisuje veoma opširno zagrebački kanonik Tomo Kovačević, koji je kanonikovao od god. 1694. do 1724., pak je prema tomu živući u ono doba, kada je umuk Tome bio zagrebački biskup, mogao istinski opisati djeda i oca biskupovoga. Opis Kovačevićev nalazi se u izvorniku u arhivu Jugoslavenske akademije pod signaturom II. d. 219, a nešto kraće priopćio ga je Farlati u svesku V, str. 588 svoga djela *Illyricum sacrum*. Ja priopćujem opis po Kovačevićevom rukopisu.

Tomo barun Mikulić de Brukonovec glasovit pravdoznanac bio je u vrijeme banovanja Đure Zrinskoga podban, a poslije smrti Patačića postao je u sudbenim poslovima kraljevski namjesnik (*Regiae Praesentiae Locumtenens*). U toj je službi stekao toliko bogatstvo, da po mnijenju mnogih nije među velikašima bilo nikoga, s kojim se nebi mogao natjecati u obilju, jer je prigodom njegove smrti ustanovljeno, da je imao gotovine oko stotinu hiljada forinti, a u srebrenom namještaju toliko kovanoga

srebra, da bi jedva šestoprežna kola tu množimu odvesti mogla, kako pričaju oni, koji su bili točno upućeni o njegovoj imovini. Kada je god. 1649. umro, namro je sav svoj imetak i posjede Martijanec, Belec, Brukonovec, Ladomir i Medvedgrad (u mjesto kojega je kad je potresom porušen bio sagradio kastel Šestine) svojemu sinu Aleksandru, koji je svojim životom i vladanjem bio skroz oprečan svome ocu.

Sin je još za života oca si radi razvratnoga života i mnogih ubojstava suđen radi povrijeđenog Veličanstva (ob reatum laesae Majestatis), ali ga je kralj pomilovao, jer se je mislilo, da će se opametiti i u buduće uredniji život voditi, točnije Božje i ljudske zakone obavljati, ali on je nakon smrti oca još pustopašnije živio, te je oružanom rukom provalio u gornjogradaški samostan Klarisa i prisilio svoju sestru, koju je otac svojedobno u samostan smjestio, da Bogu služi, da izade iz samostana. Radi toga i raznih inih zločina podigli su stališi i redovi tužbu proti Aleksandru Mikuliću god. 1655. u požunskom saboru, te je člankom 110. zaključeno, da se optuženik imade pred banski sud staviti, jer da ima odgovarati za počinjene zločine, koji se kažnjavaju gubitkom glave i posjeda.

Dok se je raspravljalo i istraživalo o raznim zločinima Aleksandra Mikulića, dotle je on neumorno radio oko što jačeg učvršćivanja utvrde Belec, predviđajući, da će ga po nalogu kralja opsjedati u njegovoj tvrđavi, da ga ulove, stave pred sud, a pošto mu je uplivni otac umro, to ne ima nade da bude opet pomilovan.

Doznao sam, da je naš poznati historičar dr. Rudolf Horvat, opširno opisao u nekoj raspravi mnogobrojne zločine i opačine, što ih je počinio u razno vrijeme Aleksander Mikulić, među kojima nije najmanji njegov zločin bio, da je ubio nekog plemića Maligoza, a zatim oženio njegovu suprugu, koja je bila sestra zagrebačkoga kanonika Ljudevita Vukoslavića, te s njom rodio sina Aleksandra Ignacija Mikulića potonjega zagrebačkoga biskupa.

Kovačević piše, da je Aleksander Mikulić, dok je ban odredio, da vojska opkoli tvrđavu Belec, istu opskrbio sa hranom, da bi mogla i trogodišnju opsadu izdržati, a međutim je dao popisati svu pokretnu i nepokretnu svoju imovinu, da bude kraljevski fiskus znao, ako mu zla sreća posluži, što je posjedovao, i što fiskus ima tražiti od onih, koji će eventualno njegovo vlasništvo razgrabiti; nu kada je god. 1657. pod zapovjedništvom podbana Gašpara Orehocija i podžupana Đure Malenića vojska opsjednula tvrđu Belec, te Mikulić uvidio, da mu ne imade spasa, te da će biti uhvaćen, povjerio je obranu tvrđave belečkomu župniku Nikoli Dumiću, a sam je izigrav pažnju onih, koji su ga opsjedali, ponesav sa sobom mnogo blaga (valjda zlatnoga novca), skrovitim putevima pobjeao iz tvrđave, da potraži utjecište kod barbara, bježeći uz Petrinju u Tursku, te je zadržav se u Dubici ishodio si vojničku pratnju, koja ga je imala dopratiti do bosanskoga paše, ali su ga pratioci valjda po odredbi upravitelja Dubice kod brda Kozare ubili, i tamo sahranili. Vjerojatno je to učinjeno po nalogu dubičkoga zapovjednika turske posade, da se domogne Mikulićevoga zlata, koje je uslijed svoje nepromišljenosti potonji zapovjedniku pokazivao.

Kada je ugarska komora doznala, da je Mikulić pobjegao u Tursku, odredila je da Mirko Erdödy i Daniel Rauch vrhovni eksaktor tridesetnice u Nedelišću kao kraljevski povjerenici preuzmu sav pokretni i nepokretni imetak bjegunčev, određiv podjedno, da nitko ne smije unići u tvrđavu prije dolaska povjerenika. Ma da su sve sobe u tvrđavi Belec zapečaćene bile, te određeno, da se pečati ne smiju skidati, dok povjerenstvo ne dođe, to su ipak poslije konstatirane velike neurednosti. U svemu je bilo ispitivano oko 50 svjedoka, da se konstatira, kamo su dospjele nestale stvari. U istražnom povjerenstvu sudjelovao je i kanonik Duro Pogledić, dočim je samu istragu vodio županijski sudac Ivan Kiš, pak je čini se napokon obustavljen cijeli postupak, a istražni protokoli o toj istrazi nalaze se u kaptolskom arhivu.

Mikulićeve posjede konfiscirao je kraljevski fiskus, te je kralj iste porazdijelio i to Belec Đuri Erdödy-u, Brokunovec i Ladomir (oba ova posjeda u kotaru sv. Ivan Zefina) Nikoly Erdödy-u, Đurinom bratu, Martijanec obitelji Gotal, Medvedgrad Nikoli i Petru Zrinskomu. Potonji posjed već je od prije pripadao obitelji Zrinskoj, ali je bio založen Tomi Mikuliću, koji je bio štitnik i kurator Nikole i Petra Zrinskoga, dok su bili malodobni. Pošto mu isti nisu vratili novce za založeni Medvedgrad, kada su punodobni postali, a Aleksander Mikulić bez povratka založnine Medvedgrada vratiti ne htjede, radi toga je ban Petar Zrinski još većma Aleksandra Mikulića progonio. Biskup Mikulić sin Aleksandrov, imao je sliku bl. dj. Marije, slikanu na cedrovom drvu, koja je nekoć bila na oltaru kapelice medvedgradske tvrđave, koju je biskup god. 1692. dao popraviti te ju je smjestao na oltar presv. Trojstva u katedrali, a prigodom restauracije katedrale koncem XIX. stoljeća je istu kupio Tkalčić, pak je poslije njegove smrti predana Jugoslavenskoj akademiji (Katol. List, god. 1902., str. 517. Vidi raspravu Artura Schneidera: Narodne Starine, sv. 25, g. 1931., str. 320).

Od dobara Tome baruna Mikulića preostali su samo posjedi Turkovčina i Maligutić, koji su došli u posjed obitelji baruna Mikulića po ženskoj lozi i to prvi po Ani Gotal, a drugi po majci potonjega biskupa i supruzi Aleksandra rodenoj Vukoslavić sestri kanonika Ljudevita Vukoslavića, obudovljenoj iza ubojstva prvoga joj supruga plemića Maligoza. Ove posjede nije kraljevski fiskus sekvestrirao, već su ostali sinu Aleksandrovu, Aleksandru Ignaciju, potonjemu zagrebačkomu biskupu za njegov uzgoj. No budući da prihvodi tih posjeda nisu dostajali za uzgoj malodobnog Aleksandrovog sina, to je kralj od sekvestrirane imovine dao izlučiti 6000 forinti, da se kamatima te glavnice omogući uzgoj malodobnika, koji se je rodio god. 1650.

Na tome mjestu prestaje Kovačevićev rukopis, jer je nastavak izgubljen, ali u Farlatijevom djelu *Illyricum sacrum*, koji je pisac još posjedovao potpuni Kovačevićev rukopis, nalazi se opisan nastavak životopisa zagrebačkoga biskupa Aleksandra Ignacija baruna Mikulića de Brokunovec, te se veli, da je isti predan na uzgoj Danielu Rauchu nadzorniku tridesetnice u Nedelišću, a kada je ponešto odrastao, boravio je kod svoga strica kanonika Vukoslavića, te učio u Zagrebu humaniora, zatim je pošao

u štajerski Gradac, gdje je tečajem triju godina študirao filozofiju. Za zagrebačko je sjemenište prisegao 24. X. 1668., a iste je godine poslan na nauke u Bolonju, gdje ga je u lipnju god. 1669. našao kanonik rektor Matija Leder. Dok je još u Bolonji na naucima boravio, imenovan je zagrebačkim kanonikom iza smrti kustosa Ivana Brašića, koji je umro 2. II. 1671. U Bolonji položio je doktorat iz obojega prava te se je u ljetu god. 1671. vratio u Zagreb, gdje ga je 25. srpnja u subdjakona zaredio biskup Martin Borković »ad titulum sui beneficii et patrimonii«. Godine 1672. 12. III. je zaređen u presbitera, te je već god. 1676. postao zagrebački kanonik i prepozit sv. Stjepana de Alba. Iza toga je bio neko vrijeme učitelj u sjemeništu, pak je god. 1677. postao katedralni arhidjakon, 1684. lektor, 1685. zagrebački prepozit. S tom je čašću blia spojena opatija sv. Margarete de Bela, pak je uslijed toga imao pravo pontificirati »sub mitra et cum pedo«. Opatom ga je blagoslovio biskup Borković uz asistenciju cistercijskih opata iz Stičnog i Landstrassa. Glasom zagrebačkog šematizma g. 1687. imenovan je kninskim biskupom ali je to imenovanje uslijedilo već god. 1686. kako to dokazuje lijepi gotski kalež, filigramske radnje, koji se nalazi u franjevačkoj crkvi na Trsatu sa natpisom: »Reverendissimus Dominus Episcopus Tiniensis, Praepositus Zagrabiensis«. Taj je kalež izraden točno po uzoru kaleža, kojega je poklonio zagrebačkoj katedrali, zagrebački kanonik Gašpar Vrbanović (od god. 1598.—1618.), a poslije jegarski kantor. Taj se kalež nalazi sada u riznici zagrebačke katedralne crkve.

Godine 1688. bje Mikulić imenovan zagrebačkim biskupom, a iste godine i po sv. Stolici potvrđen. Godine 1277. podijelio je kralj Stjepan V. zagrebačkim biskupima županstvo županije Gerzence, pak je s vremenom ta služba prestala, te je i naslov župana de Gerzence ispio iz titulature zagrebačkih biskupa, pak je biskup Mikulić zamolio kralja da u buduće taj naslov ostane u porabi prigodom titulature zagrebačkih biskupa, što mu bje i dozvoljeno, te taj naslov još i danas figurira u titulaturi zagrebačkih biskupa, samo je radi nepoznavanja prošlosti zagrebačke biskupije to ime promijenjeno u Berzence, koji naslov ne pripada zagrebačkim biskupima, jer je Berzence mađarska županija, a županija Gerzence je bila nekoć kod Čazme, te je ova nekadanja županija već odavna napuštena, a ostala je samo njena uspomena u naslovu zagrebačkih biskupa.

Kao biskup nastojao je Mikulić oko toga, da se na temelju odredaba tridentinskoga koncila utvrde i ostali vjernici u vjeri, pak se je mnogo brinuo za dostojno vršenje službe božje. Držao je mnogo do vanjskoga sjaja, uveo je u kaptol imenovanja naslovnih biskupa i opata, koji su mu pod mitrom asistirali prigodom većih svetkovina i procesija, koji običaj se je ušćuvao do najnovijih vremena, kad je tek nedavno prestao. On je kao biskup nabavio više relikvija, za koje je dao napraviti skupocjene relikvijare, nabavio je mnogo skupocjenoga crkvenoga odijela, kojega se ostaci još i danas čuvaju u riznici. Mikulić je veoma uvažavao literate, te je i nagradama pobuđivao kler na znanost. Uz biskupski dvor sagradio je zgradu za knjižnicu, smjestio u nju kojekuda rastepene skupocjene rukopise i knjige katedralne crkve, nabavio od Valvazora biblioteku od

kojih 10.000 svezaka, starih knjiga među kojima je bilo i dosta inkunabula te znamenita zbirka bakro- i drvoreza, koja danas reprezentiraju vrijednost od više milijuna dinara. Time je bio položen temelj metropolitanskoj biblioteci, koja se danas nalazi privremeno pohranjena u kr. sveučilišnoj knjižnici, dočim je zbirka slika privremeno deponirana u grafičkom odjelu sveučilišne knjižnice u posebnoj Vertheimskoj blagajni. Na zgradi biblioteke bio je namješten Mikulićev grb, jednorogi konj, a taj je grb predan arheološkom muzeju u Zagrebu, kada je zgrada biblioteke morala biti porušena. Vrijedno je i to zabilježiti, da je Mikulić dao sagraditi kljajališta, kojih se mi stariji ljudi još sjećamo, smještena na južnoj strani nadbiskupske palače, koja su poslije potresa uklonjena, te je u mjesto njih podignuta neka neukusna zgradica na istočnom dijelu palače, koja zastire istočnu najljepšu frontu nadbiskupske palače.

Biskup je Mikulić obdržavao dijecezansku sinodu 5. VI. i slijedeća dva dana god. 1690. koja poslije preko 200 godina nije više obdržavana. Tada je ustanovljeno, da svaki svećenik mora oporučno ostaviti stanovitu svotu sjemeništu i svećeničkom domu.

Kovačević slavi u velikom panegiriku uspomenu biskupa Mikulića, čije je ime danas skoro nepoznato.

Ma da se je Mikulić veoma mnogo brinuo za svoju biskupiju, te u kratkotrajnom vremenu svoga biskupovanja mnogo za nju dobra učinio, to je on ipak uspješno vršio i mnoge znamenite državne i političke poslove. Radi toga ga je kralj vrlo uvažavao, te ga je kanio kao svoga zastupnika poslati k izboru poljskoga kralja, no Mikulić je međutim umro u naponu svoje snage godine 1694., a sahranjen je 10. V. uz biskupa Borkovića, u 44. godini svoje dobe. Punim pravom su svi suvremenici računali s time, da će Mikulić, budući je uživao na kraljevskom dvoru toliki ugled, u skoroj budućnosti biti odlikovan kraljevskim posredovanjem kardinalom svete rimske crkve.

Mikulićev suvremenik Pavao Riter-Vitezović je prigodom žalibože prerane smrti biskupa Mikulića slijedeći epitafij nad odrom njegovim spjevao:

PROGRAMMA

ALEXANDER MIKULITIUS

Anagramma.

LUX MVNDI ET CAELI ARSI.

Exegesis.

Ergo celsa suum perdunt quoque sydera lumen?

In diuosne aliquid mors fera iuris habet?

Arsisti coeli et mundi lux inclyta Praesul.

Mox omni subito lumine cassa cadis.

Sic fit, ad occasum decurrunt sydera ab ortu:

Extincta, tenebraeque omnia, luce tegunt.

Arsisti mundo, nunc Coelis Mikulich ardes:

Sicque tui ardoris fama perennis erit.